

Afgelopen december, diep weggedoken in mijn kerstbubbel, keek ik voor de zoveelste keer in mijn leven naar Alfred Hitchcocks *The lady vanishes*. Het verhaal is gebaseerd op *The wheel spins*, een roman uit 1936 van Ethel Lina White, die zich nagenoeg volledig afspeelt op een trein die van een fictief Midden-Europees land naar Engeland rijdt. Restauratiewagens hadden toentertijd meer romantisch potentieel dan nu. Oubers met strikjes serveerden er feestelijke drankjes, thee kreeg je in een porseleinen kop met schoteltje. Nam je plaats aan tafel, samen met je reisgenoot, dan raakten de knieën elkaar net niet.

Ik zou de gedroomde kandidaat geweest zijn voor zo'n trage, dromerige reis door het oude continent, maar dan wel zonder de shoot-out aan het eind. Maar ik moet het stellen met een trip op de Eurostar en ben daar niet eens zo ontevreden over. 'Niets brengt me zo in een Londense stemming als het gekraak van Pringles, de verkoeling van witte wijn met zicht op het lege Belgisch-Franse landschap', schreef ik over de Eurostar in mijn boek *Smaak. Een bitterzoete verkenning*.

Treinen denderen al sinds de negentiende eeuw door het Europese landschap, en ze denderen al bijna net zo lang door de literatuur. Treinen, perrons en stationsrestauraties zijn populair bij schrijvers.

In zijn essay *Railways in Victorian fiction* laat literatuurprofessor John Mullan zien hoe victoriaanse schrijvers reageerden op de komst van de trein. In Engeland reden de eerste exemplaren vanaf 1830. Wat een gevaarten moeten het geweest zijn voor wie ze zag voorbijrijden, reuzen van staal en stoom. Net zoals sommige hedendaagse auteurs drones, internet of artificiële intelligentie opvoeren in hun werk, doken treinen op in het werk van Thomas Hardy en George Eliot. In *Middlemarch*, Eliots beroemdste roman, discussiëren de personages over de voor- en nadelen van een spoornetwerk. Van Dickens weten we dat hij liever per koets reisde dan per trein. Hij maakte ooit een

Lezen als een trein

Doe de planeet een plezier, beste lezer, en ga deze zomer met de trein op reis. In deze treinverhalen vindt u inspiratie. **KATHY MATHYS**

treinongeluk met dodelijke slachtoffers mee, misschien heeft dat ermee te maken. Zijn personages nemen de trein als het verhaal erom vraagt. En hun meningen zijn verdeeld: in *Dombey en zoon* is meneer Dombey gekant tegen de komst van de trein, terwijl meneer Toodle er dol op is.

Als er één negentiende-eeuwse roman is waarin treinen een sleutelrol spelen, dan is het wel Tolstoj's *Anna Karenina*. Anna ontmoet haar toekomstige geliefde op een perron. Wie weet wat Tolstoj van treinen dacht, heeft ook meteen in de gaten dat deze liefde noodlottig moet aflopen. Volgens hem verwoestten treinen de Russische ziel. Vernietigers van het landschap waren het. 'De spoorweg verhoudt zich tot reizen zoals prostitutie tot de liefde,' zou hij hebben gezegd. Geen wonder dat de arme Anna zich voor de trein gooit.

Vaart en drama

Schrijvers mogen dan niet onverdeelde enthousiast zijn geweest over de trein, hij

bood hun wel potentieel. Weet u nog hoe ontzettend lang de personages bij Jane Austen erover deden om dertig kilometer te reizen per koets? Met de komst van de trein ontstonden er nieuwe mogelijkheden voor schrijvers, het speelveld van hun personages werd groter.

Bovendien snapt negentiende-eeuwse auteurs heel goed dat je met een perronscène het verhaal letterlijk en figuurlijk op gang kunt brengen. Hoeveel films, tv-series en boeken zijn er niet die beginnen met een reis, of met een aankomst op een onbekende plek? Kijk, daar is ze, de heldin met hoed en lange jurk, omgeven door de stoom van de tot stilstand gekomen trein. Ze kijkt verwachtingsvol, kwetsbaar. Wat staat haar te wachten?

Ook Arthur Conan Doyle liet zijn Sherlock Holmes-verhalen geregeld beginnen op stations. Zo bracht hij er meteen vaart in, een trucje dat moderne schrijvers ook kennen: in *De Nederlandse maagd* van Marente de Moor komt Janna aan op het station van Aken, waar een vriend

van haar vader haar opwacht. 'Hij wist dat ik wel naar hem toe zou komen, zo'n man was het,' schrijft De Moor. Janna voelt zich opgelaten: 'Daar kwam ik, de dochter, in een opgelapte overgooier.' Net zo ongemakkelijk voelt Anne uit *Anne van het groene huis* van L.M. Montgomery zich. Het weesmeisje staat op het punt voor het eerst haar pleegouders te ontmoeten, die helaas op een jongen hadden gehoopt.

Nog iets wat hedendaagse auteurs van de Victorianen leerden: ze schrijven graag over wat misgaat op de trein. De crash was een populaire wending in de boeken van Charles Dickens en Wilkie Collins. Een hedendaagser ongeluk vind je in *Fried green tomatoes at the Whistle Stop Cafe* van Fannie Flagg.

Filosofermomentje

Een fervente treinreiziger is Harry Potter. Elk boek van de reeks opent met de treinreis van Potter en zijn schoolgenoten van Londen naar Zweinstein, op perron 9 3/4. In *Harry Potter en de steen der wijzen* komt een gezellig vrouwtje langs met snacks: Smekkie's In Alle Smaken, Droptoverstokken en Chocokikkies. Nee, dit is niet zomaar een trein, wel een tovertrein, op weg naar een andere wereld. Hij doet wat victoriaans aan zoals hij door het groene hart van Engeland tuft.

In moderne verhalen hebben treinen veel gezichten, maar ze zijn niet langer de dramatische gevaartes uit de negentiende eeuw. Zeker, ze blijven geschikt voor actiescènes en achtervolgingen, al dan niet op het dak. Maar vergeleken met racewagens en vliegtuigen zijn ze een beetje braaf en ouderwets. Wel zijn ze de ideale plek om gedachten de vrije loop te laten. In vliegtuigen is er altijd wel iemand die tegen je aan zit te tetteren. Dat liet Rachel Cusks roman *Kudos* onlangs nog zien.

Nee, dan de trein, waarin het heerlijk filosoferen is. Dat wist ook Marcel Proust, die het een melancholisch transportmiddel vond: elke rit is

